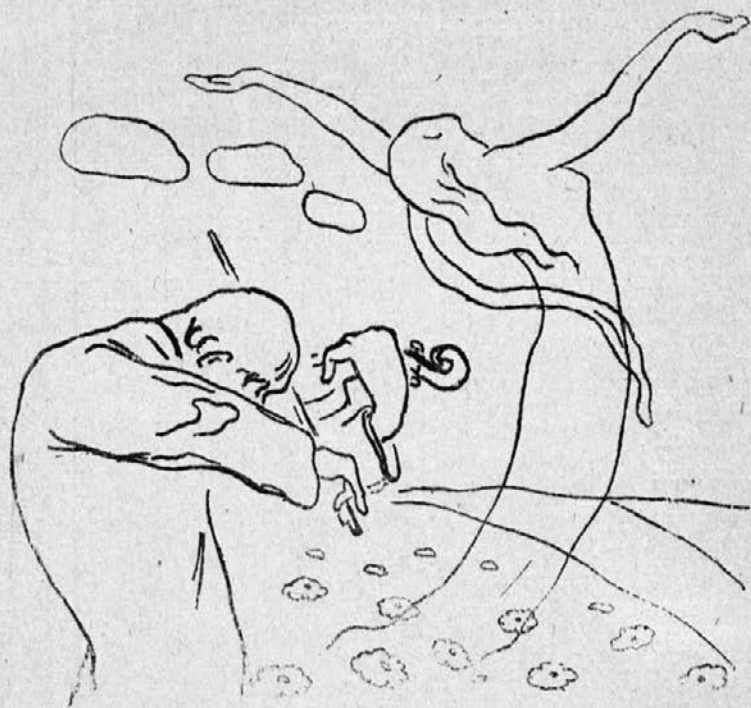

GLEDALIŠKI LIST **1943**
1944

OPERA • ■ 8

EUGEN D'ALBERT: MRTVE OČI

EUGEN D'ALBERT:
MRTVE OČI

opera s prologom po pesnitvi H. Heinza Ewersa in M. Henryac,
prevel N. Štrcof.

Dirigent: S. HUBAD

Režiser: C. DEBEVEC

Pastir	B. Banovec
Kosec	M. Dolničar
Pastirček	E. Barbičeva
Arcesius	V. Janko
Myrtole	V. Heybalova
Aurelius Galba	M. Dolničar
Arsinoe	M. Polajnarjeva
Marija iz Magdale	F. Golobova
Ktesiphar	M. Sancin
Rebecca	Št. Poličeva
Ruth	N. Španova
Esther	Šp. Ramšakova
Sarah	P. Škrjančeva
Bolna žena	H. Mauserjeva

Židje: J. Rus, Fr. Jelnikar, J. Humar, M. Gregorin, A. Perko.

Sužnji in sužnje, židovsko ljudstvo.

Vodja zbora: S. Hubad. — Načrti kostumov: J. Vilfanova.

Cena »Gledališkega lista« Lit. 2.50.

GLEDALIŠKI LIST

DRŽAVNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1943/44

OPERA

ŠTEV. 8

EUGEN D'ALBERT:
MRTVE OČI

Robert Primožič

rojen 20. II. 1893., umrl 16. XII. 1943.

Rodil se je sredi stare slovenske družine v okolici Trsta in se že v mladih letih posvetil pevski umetnosti. Učil se je petja pri Escherju in De Filippiju ter že z 19. letom prvič stopil na slovenski operni oder v Trstu. Med prejšnjo svetovno vojno je sodeloval z italijanskimi opernimi družinami v Trstu in na Reki, a je že leta 1916. odšel v Osijek. A osiješka Opera mu je bila le prehod. Leto za tem je že podpisal pogodbo z zagreškim opernim gledališčem. Zagreb pomenja zanj višek umetniške poti in razvoja. Tam je pod vodstvom Sachsa in Baranoviča rasel od vloge do vloge in dosegel sloves daleč naokrog. Hodil je gostovat v Ljubljano, Beograd, pa tudi izven domovine — v Prago, Bratislavo, v Trst in v Budimpešto, kamor je l. 1927. odšel v angažma in kjer je pod velikimi dirigenti in skupaj s slavnimi pevci pel svoje najboljše vloge (obvladal jih je okroglo 90). Vendar se v tujini ni dobro počutil in že naslednje leto se je vrnil v domovino in se za stalno udopil v Ljubljani, kjer je umetniški zaklad svoje bogate preteklosti daroval ljubljanskemu opernemu gledališču.

Drugu in prijatelju

Poslavljam se od Tebe kot dobrega tovariša in vzornega, požrtovalnega odbornika našega »Združenja gled. igralcev«. Poleg nas, Tvojih stanovskih tovarišev, žalujejo ob Tvojem preranem grobu vsi ljubitelji našega gledališča, naše slovenske opere.

Zapustil si nas in se preselil na mrko in strogo istočničo Smrti v večno-nemi ansambl Borštnika, Verovška, Drvot, Erklavca in dr. V njihovi tihi in nemi družbi boš praznoval svoj že nekoliko zakasneli srebrni jubilej,

Robert! — Hvala Ti za Tvojo tovariško iskrenost, hvala za Tvojo umetnost in društveno delo, hvala za Tvojo vedrost, močnost in Tvoj zdravi humor. Prezgodaj si odpel svojo poslednjo arijo. Zelo Te bomo pogrešali v organizaciji in še bolj na odru.

On, ki nam odmerja ure in dneve naše, naj Ti da večni mir in sladek sen ...

Drug in prijatelj — z Bogom!

Lojze Drenovec,
predsednik »Združenja gled. igralcev«.

Vilko Ukmar:

Spomini

Velik, močan in košat oreh je stal pod mojim oknom. Kadar koli sem bil utrujen od življenjskih težav in od svojih prizadevanj izčrpan, sem stopil v okno in se zagledal v to lepo, ponosno drevo. Tako polno je bilo življenjskih sil in tako prešerno se je smejalo soncu in mraku, da me je vedno znova zajel utrip te žive rasti, in da se mi je dozdevalo, kot da je žar njegovih sil zajel še mene, me pritegnil in pognal k novemu delu in k novim nadam. Vse bogastvo

življenja je bilo razpredeno po košatem vejevju in dozdevalo se je, kot da je bilo vse drevo polno belih plamenčkov, živih, razgibanih, v najbolj pisane oblike se presnavljajočih, — kot da je vse drevo bilo zapredeno in prekrito s tajnostjo nevidnih življenjskih utripov, lepih in vabljevih, da se je vsako oko v počitek oziralo vanj in da so ptice vedno iskale v njem svojo toplo in varno zavetje.

Bila je vihar na noč. Vse ozračje je zatrepetalo pod udarci temnih prirodnih sil in polno mračnih skrivnosti je plahutalo nad prirodo. Bliski so križali nebo, v grmenju je podrhtevala zemlja, nad katero je vstal in se razrasel silen vihar. Stopil sem k oknu in ga odprl. Tajne skrivnosti teme so me zajele, da mi je skoro zastal dih. A že so potegnile s seboj mojega duha in zazdelo se mi je, kot da sem zaplaval v vsem tem vihar nem ozračju. Prevzelo me je pošastno veličastje. Moja neznatnost je prešla in gledal sem razburkano valovje neizmernega ozračja, v katerem je odmevalo ječanje prirode; in tedaj se je za hip razkrila pred menoj daljna smotrenost, ki je vladala nad vsem tem veličastjem viharne noči. Razkrila se je, pa je bila v tem samem hipu tako neizmerna in visoka, da me je obšla groza in se mi je zvrtilo v glavi. Z voljo sem se zopet vjel v svojo telesnost in se zagledal skozi okno. Moje oči so bile vprte v oreh pod oknom, sunkoma so se valile čezenj viharne zračne plasti. Oreh se je upogibal, a se vedno znova zopet dvigal in uravnaval v svoj ponos. Tedaj pa je zajecalo ozračje pod silnim pritiskom viharne sile in blisk je prerezal temo. Oreh se je upognil. Gledal sem vanj in že se mi je zdelo, da se zopet dviga. Za hip je bilo, kot da je vse življenje zastalo — nato pa je strašno in žalostno zaihtelo in v vsem svojem velikem, košatem ponosu se je zgrudil oreh.

•

Vrata moje pisarne so se odprla. Kot da je odprtina premajhna, tako jo je izpolnilo orjaško telo — hip za tem pa je stal pred menoj z vso svojo visoko in lepo raščeno postavo režiser Primožič.

»Dober dan, gospod direktor.«

Komaj sem mu utegnil odzdraviti, tako je planilo iz njega sto stvari, ki mi jih je imel povedati. Govoril mi je o tej in o oni majhni nerednosti, takoj na to mi je že razkril nov načrt in mi stavil nov predlog. Če se je izkazalo, da ni izvedljiv, je vedel že za dva druga in je nato pripovedoval, kako so rešili to ali drugo vprašanje pri nas pred tolikimi leti, kako so v zagrebški Operi, kako v Osijeku, v Budimpešti... Zanimal se je za repertoar in vedno se mu je tako nekam čudno mudilo — vedno ga je obdajala neka nestrpnost. In če si znal pogledati v njegovo duševno podobo, si videl, da je v tem človeku nakopičena življenjska sila, da je duševni svet izredno razgiban, poln žive fantazije, vse prepredene s pisanimi spomini iz preteklih dni. Primožič je bil še umetnik iz velike, romantično naturalistične dobe in to se je povsem skladalo z njegovim zasebnim značajem.

V njem se je redno borilo dvoje nasprotij. Silnost narave ga je močno zapredala v prirodno zakonitost, ki mu je narekovala močan zmisel za lepoto in prijetnost prirodnega življenja. Znal je ceniti užitek, pa je bil pri tem naraven in pristen. Odtod tudi v njem neka posebna upornost in nasilnost, s katero je znal slediti tako postavljenim smotrom. Toda z druge strani se je temu značaju stavila v nasprotje izredno mehka, skoro otroška in nenavadno dobra nrav, ki je izhajala iz njegove duhovne biti. Primožič je znal biti res dober. Če si pogledal včasih izraz njegovega obraza, se ti je zdelo naravnost nerazumljivo, kako je mogoče, da se za to ogromno in silno postavo krije toliko srčne miline. In vendar je bilo to

njegovo pravo bistvo, ki je prišlo do izraza zlasti v poslednjem času na prav različnih straneh.

Dostikrat mi je razlagal svoje poglede na operno gledališko življenje. In to z neko posebno vnemo, ki ji je dal tudi zunanega izraza z živahnimi gibi rok in predvsem z živo obrazno mimiko. A če se slučajno tu in tam v nazorih nisva ujemala, ni nikdar takoj popustil. Tako je včasih naneslo, da sva se tudi razšla needinih misli. Vendar se mi je večkrat primerilo, da sem ga zalotil, kako je na to drugje sam govoril ali storil to, kar je v razgovoru z menoj še zanikal. Premagal se je bil in s tem še močnejše razvil dobre poteze svoje duševnosti. To naju je zbliževalo. Zbliževala pa ga je ta dobrota tudi s tovariši v gledališču.

Ko je tako stal v moji sobi ves dolg in zastaven ter mi razlagal svoje poglede in nove načrte, sva se slučajno doteknila tudi režije.

»Veste, najbolj sem nesrečen, kadar iz ljudi ne morem narediti to, kar bi hotel. Strašno je to! Eni so nerodni, drugi nepazljivi, tretji zopet mislijo na vse drugo, kot na igro... da!, saj res ni čudno v teh časih... hudo jim je, ubogi so in polno skrbi imajo... Ampak vendar! Bi morali paziti in poslušati muziko, saj jim vse pove... vsak korak in vsako kretnjo.«

»Da!« — sem ga prekinil »je res. Toda vse te kretnje morajo biti doživete iz njih samih, iz vsakega posameznega svobodno, tako, kot jih on sam doživi. Kako mislite?... se vam ne zdi, da morda mestoma — vsaj dobrim igralcem — le preveč stavite svoje lastne gibe za vzgled?...«

»Ko pa delajo narobe! Če z roko takole zamahnem« (živo je gibal z rokami) »to nikakor ne more biti ukaz. Pač pa se ukazuje s takimle gibom!«

»Že! Toda...«

Oba sva za hip pomolčala. In v tem samem hipu se je Primožič zopet v sebi premaknil.

»Vem, da mladi mislite drugače...«

»Da! In vendar je vaša »Sneguročka« izredno lepo izdelana. Tako neprisiljena je in obenem prisrčna in topla.«

»Pa — Vidalijeva me je ubogala. Glejte, predno smo začeli, sem ji rekel: Pojdi v Tivoli na otroško igrišče, pa tam glej male punčke, kako se obnašajo in kaj se v njih godi. Potem pa iz tega sveta svojo Sneguročko izoblikuj.«

Ganjen sem bil in spoštovanje se mi je vzbudilo do tega človeka in umetnika, ki je imel toliko moči in toliko volje za umetniško rast in napredek, da je znal zlomiti v sebi in prestopiti vso ogromno, močno, velikopotezno in svetovljansko krojeno tradicijo preteklosti — pa se pričel spuščati na zanj povsem novo, še malo znano, a globoko in umetniško najbolj resnično pot oblikovanja. Na tisto pot, kjer je zunanje oblikovanje nujen odraz notranjega doživljanja; kjer se oderska umetnost zopet vrača v objem svojega prabistva — k igri, in kjer v zvezi s tem zopet uporablja pri ustvarjanju najčistejša sredstva — otroškost in vse njene sile, ki so edine sposobne ustvariti in pričarati čisto iluzijo.

Bilo je nekaj dni za tem. Po dopoldanski generalki neke operete smo se zbrali v vodstveni sobi in delali načrte za bodoče delo. Režiser Primožič je bil nekam zamišljen, otožen in tih. Nič se ni kot sicer po svoji navadi udeleževal razgovorov. Ko ga je nekdo povprašal za vzrokom, je dejal:

»Tako tesno mi je in hudo. Toliko je resne in globoke operne umetnosti, mi pa tratimo čas s takimi operetami.«

Kmalu za tem je odhajal. Ne vem, zakaj — ko je bil že na hodniku, sem še enkrat zaklical za njim:

»Zbogom, gospod Primožič!«

Obrnil se je in me pogledal tako toplo, kot še nikdar. Obraz mu je bil poln dobrote, le ob ustnicah mu je zatrepetal nek izredno bolesten izraz, ko mi je odzdravil.

Poslej se nisva videla več. Še isti večer je stopil skozi zadnjo skrivnost na drugi breg.

UMETNIŠKI UTRINKI V NAŠEM DELU

Poustvarjalno umetniško osebje opernega gledališča je sicer organska enota, vendar v svojem umetniškem delu ne učinkuje kot enoviti, — v eno celoto vlti pojav, temveč izrazito kot sestavljena, iz mnogo individualno zaključenih enot obstoječa skupina, ki je po značaju zavisna od posamičnih sestavnih delov, tedaj od posameznih sodelujočih umetnikov, ki s svojimi individualnimi umetniškimi barvami sestavljajo pisani mavrični trak poustvarjalne operno gledališke celote. Zato je tako važno, kakšni umetniki sestavljajo gledališki ansambl, kajti od posameznikov zavisi umetniški značaj, pa tudi vrednost celote.

Zelo viden, umetniško svojstven člen naše ljubljanske operne gledališke družine je bil baritonist Robert Primožič, ki je s svojimi posebnimi individualnimi umetniškimi svojstvi zelo značilno barval naš operni organizem. Njegov vstop v ljubljansko Opero je prinesel celotnemu opernemu delu neke posebne primesi, ki so se vidno odražale iz opernega poustvarjanja.

Primožičev umetniški izraz je označevalo zlasti dvoje svojstev: narava in šola — in iz obeh se je razvil tisti posebni umetniški pojav, ki je tako vidno, skoraj bi rekel nasilno stal sredi okolice.

Primožičeva narava je bila izredno široka in silna, ne samo po zunanosti, temveč še celo po duševnih svojstvih. Nabita prirodnost in bogata čustvenost sta spleтали tisto značajno potezo, ki je Primožiča privedla v umetniški svet, ki je pa obenem tudi zaznamovala njegovo umetnost kot izrazito naturalistično — romantično. Skrajna nasprotja pa, ki so se borila v tej duševnosti, ter prepuščala zmago

zdaj divji zanešenosti, zdaj mehki razneženosti, zdaj zopet silno napeti strasti in morda takoj nato iskreni pobožnosti — vsa ta nasprotja so podžigala umetniško dejavnost tako zelo, da je celotni umetniški pojav nebrzdano stopal pred nas in se skoro nasilno uveljavljal.

Primožič — Rigoletto

Primožič — Atanuel

K temu se je pridružila še umetniška šola, ki jo je Primožič predelal predvsem praktično na svoji pevsko umetniški poti. Največ sta mu dala Zagreb in Budimpešta, kjer je njegov izraziti smisel za odrsko obliko vsrkal vase mnogo tistega velikega odrskega patosa, ki ga imajo umetniki Šaljapinovega kova — patosa, ki ima svojo posebno umetniško vrednost kadar zaživi v pravi meri na pravem mestu in okolju, ki pa postane lahko nekoliko vsiljiv, če ni prav odmerjen v čas in prostor.

Iz teh umetniških svojstev je Primožič oblikoval svoje odrske postave, ki so bile zatorej vse zelo krepko zastavljene, velikopotezno zasnovane, široko razgibane in močne v gibalnosti, — ki so bile nadalje podprte s pristnim doživetjem, le s te značilnostjo, da se je to doživetje tu in tam ubilo ob zunanji izraznosti gibov in nekoliko mrtvo obviselo na veliki razsežnosti patetičnih oblik. A ne vselej. Zlasti ne tam, kjer je že po prvotni umetniški usmerjenosti nastal živ spoj med umetnikom in odrsko podobo, kjer je že tej podobi sami pristojal naturalistični izrazni vzpon in živi patos. Zato so bile take podobe žive in prepričevalne. Zato je bil Scarpia (Tosca) pretresljiv v izrazni brutalnosti, strasti in nasilnosti, zato je bil Amfortas (Parsifal) lep in ganljiv v široko patetično prikazani bolečini, v kesu in veri. Prav zato je vedno znova prevzemala žlahtna nasilnost Sebastijana (Nižava) in Escamilla (Carmen), zla zahrbtnost Jaga (Othello) in Mefista (Faust), vsa plemenita širina Borisa (Boris Godunov), Igorja (Knez Igor) in patetična vzvišenost Johanaana (Saloma) ter — čeprav v nasprotju — Don Kihota.

S komičnimi vlogami umetnik ni našel pravega stika. V tistih podobah pa, kjer sloni ves izraz na mehkem in bogatem čustvu, ki nimajo naturalistične nasilnosti niti ne prenesejo patosa, se je včasih živo čustvo rado izgubilo v narejenem gibu in vzdihu ter nekoliko omajalo vernost odrske podobe. Kakor je gotovo, da je bil Primožičev Rigoletto (Rigoletto) nenavadno izrazita in močna podoba, vendarle ni povsem izčrpal globoke tragike, ker je iskrenost čustvene razsežnosti motil vsaj mestoma pretirani zunanji izraz in patos bolečine. In prav tako je begal jasnost podobe deloma pretirani zunanji izraz pri Atanaclu (Thais); kljub temu, da je bil zelo trdno in močno umetniško zastavljen. — Toda tako gleda človek našega

časa in okusa. Primožič pa je bil pri oblikovanju svojih odrskih postav še ves utopljen v veliki, baročno-romantični ideal in je še ves počival v svoji visoki tradiciji in široki svetovljanski obsežnosti. In v kolikor tedaj še ni povsem prestopil v okvir našega, recimo bolj komorno označenega gledališča, je v svojem ustvarjanju —

Primožič — Arcezij

*Primožič — Heybalova
Arcezij — Myrtokle*

91

takem, kot je bilo — ohranil svoj »prav« in s tem tudi upravičeno, polno vrednost.

Kot vsakega pravega odrskega oblikovalca, pa je tudi Primožiča pri vsem vodila izredna resnoba, tista, s katero se loti odgovornosti zavedajoči se človek svojega glavnega življenjskega smotra. In ta resnoba je odsevala iz vsakega njegovega odrskega lika — ta resnoba je bila povsod tista lepa patina, ki je omogočala prekrivati enostavno vsakdanjo stvarnost ter dvigati vse v nadstvarni, čisti umetniški privid — v tisti vzvišeni svet, kamor je stopil umetnik sam po svojem poslednjem zemskem koraku.

V. U.

Vsebina „Mrtvih oči“

Uvertura, ki je vsa prepletena s pastirskimi motivi ter je vsa razgibana v živahnem tonskem trepetu, kot življenje poletne planske pokrajine — uvaja neposredno v Predigro.

Predigra s prav kratko poigro vred je le okvir glavni drami in je v živo podobo vjeta svetopisemska ideja o dobrem pastirju, ki je šel iskat izgubljeno ovco, jo našel in jo srečen prinesel domov. Dejanja je malo, komaj toliko, da se jasno pojavi omenjena osnovna ideja. Tem več pa je razpoloženja, ki se pisano prepleta skozi tonske podobe; od pesmi koscev, mimo idiličnih pastirskih spevov in igre piščali, ki mehko zveni skozi somrak v objem večera, — se prede ta trak razpoloženj v pisanih barvah in iz njega odseva vsa lepota, sreča in mir, ki se razlivajo čez planino, daleč, daleč od vsakdanjih britkosti življenja, pa se umaknejo duševni stiski samo ob koncu prizora, ko je dvignila starega pastirja in ga odvedla v noč skrb za izgubljeno ovčico.

Glavno dejanje.

Ob vodnjaku, ki stoji na vrtu hiše rimskega odposlanca Arcezija — na griču pred Jeruzalemom — se na jutro cvetne nedelje pri zajemanju vode razgovarjajo judovske žene o preroku iz Nazareta, ki bo slavnostno prispel v mesto in bo ljudstvo odrešil. V živahnem izmenjavanju razgovarjajočih se napevov, ki so značilno impre-

sionistično povezani s kratkim motivom, se razodene Jezusovo delovanje, njegov nauk in njegovi čudeži in o vsem pouče žene sužnjo, Arzinoe, ki je služila lepi, a slepi Grkinji, soprogi Rimljana Arcezija in ki je tudi pravkar prispela zajemat vode. Iz sočutja, s katerim je spremljala Arzinoe svojo gospodarico v njeni sreči in nesreči, se zbudi v njej nova nada, ko se z lepo obokanim ges- durovim motivom razkrije vest o usmiljenem Odrešeniku, ki slepim vid daje. Vsaka v svojem pričakovanju se žene razidejo.

Heybalova — Primožič Myrtokle — Arcezij

Jasno jutro je privabilo iz hiše Arcezija, ki vodi z nežno roko skozi stebrovje do stopnjic svojo slepo ženo Myrtokle. V klicu njenega imena, ki izzveni v dvakrat različno lomljenem akordu, je zajeto polno moško čustvo, ki ljubi do skrajnih meja. Ona pa se mu odziva z vso mehkobo, mlade duše, ki si najde odmev v mehki ges-durovi ariji o Amorju in Psihi in ki nosi v značilnem zaključku prve melodične misli glavno težo dramaturgičnega poteka z vsem

tragičnim preokretom, ki nastopi vsled usodne zmote: slepa Myrtokle je spojila v eno dobroto in lepoto, — in v svoji slepoti vidi svojega dobrega, a zunanje iznakaženega soproga vsega lepega in bogu podobnega, in je polna hrepenenja, da ga vsaj enkrat vidi v naravni podobi.

Centurio Galba je prišel pozvat Arcezija na posvet k Pilatu, do katerega je dvignil tožbo veliki duhovnik Kaifa proti Jezusu Nazareškemu, — »ljudskemu zvodniku«, kot je dejal. Po kratkem razgovoru, ki razodene, da lepi Galba iz daljave ljubi Myrtokle in po mehkem slovesu v ljubezni blaženega Arcezija odideta Rimljana. Myrtokle ostane s svojo sužnjo Arzinoe in sanja o lepoti vidnega sveta, hrepeni po njem, preizkuša zdravnika in končno zopet razočarana obstane pred mračnim vprašanjem — kdo uteši njeno željo po luči?

Jezus in Nazareta, ki daje hromim, da hodijo in slepim, da vidijo — tako ji boječe zaupa skrivnost sužnja Arzinoe. V tem pa se je že pričela zbirati judovska množica s palminimi vejami, pripravljajoč se, da pozdravi prihajajočega Odrešenika. Pisano motiviko množičnih razgovorov povezuje široka, že znana des-durova obokana melodija, ki oznanja Jezusa in njegovo visoko krščanstvo; med bedno ljudstvo ga je prinesel za odrešenje vsem ljudem, malim in velikim, domačinom in tujcem — tako je razložila Marija iz Magdale, ki je pristopila k Myrtokle in jo opogumila, da gre prosit Jezusa, naj ji da luč oči. Toda Judje branijo, kajti Myrtokle je tujka in nevernica. A Magdalena jih v lepi, mehki des-durovi ariji pouči o Jezusovem nauku — pojoč o dobrem pastirju in o ovčki izgubljenčici. Nato pa odvede Myrtokle do Gospoda. — »Hosana Sinu Davidovemu« — doni iz navdušenih grl — a že je do Odrešenika dospela Grkinja. Vsem zastanejo besede in dih. Tišino pretrga klic začudenja in navdušenja: »Ona vidi.« Po močnem motivu čudeža, ki zveni kot orgelski pleno in je jasen kot sonce v zenitu, se opoteče v domači vrt Myrtokle: »Zrcalo, zrcalo!« Njene oči pijejo v polno svetlobo od vsepovsod, pijejo in opazujejo prelest narave, vedno znova se zaustavljajoč na lastni lepoti, ki jo vrača očem zdaj zrcalo, zdaj voda v vodnjaku. Iz prsi pa ji vre spev nedoumljive sreče in radosti — vedno znova oprt z motivom

čudeža. In opojena od sreče pohiti Myrtokle v svoj dom, da se nakiti za dragega soproga.

Arcezij in Galba se vračata; a Galba jemlje slovo za vedno — ne prenese več Myrtokline bližine, preveč jo ljubi. S težkim srcem odpušča Arcezij prijatelja, a glej — Arzinoe! vsa srečna in vsa iz sebe. Kaj se je zgodilo? »Myrtokle vidi!« — Grozen trenutek — v njem se je zrušila vsa blaženost Arcezija. Že se čuje blaženi spev Myrtokle, ki vsa lepa in jasna prihaja iz svojih soban. Arcezij se skrrije, Myrtokle se pojavi, zagleda Galbo in ostrmi. Res je lep njen soprog. Bliža se mu — vsa blažena pije njegovo lepoto. A on se odmika. Čemu? Privije se k njemu. Galba ne vzdrži in jo poljubi. Tedaj plane iz skriališča Arcezij, zadavi Galbo in zbeži. Myrtokle je kot okamenela. Moža ji je ubila zver. Hromatični akordi slikajo težo trenutka in privedejo do grozne razjasnitve. Arzinoe pojasni, kdo je bil ubit in kdo je ubijalec, Myrtokle ne more doumeti — a končno le spozna resnico: »Usmilite se me bogovi!« Nasilno se oglasi glavni motiv njene nekdanje sreče, a se ne razcvete kot nekoč, temveč se žalostno upogne in zruši v disakord. Myrtokle je v hipu dozorela. Ves njen pomladni sen se je osul in ostala je trda resničnost: »Ta svet je ves zlagan.« V obupu prekolne Neznanca, ki ji je vrnil vid, in razbil vso njeno srečo — a že ji zazvene v duši besede Magdelenine: »Odreči moraš se lastni sreči, da osrečiš svoje bližnje.« Odpoved je krepost vseh trpečih. Myrtokle obide novo, zrelo spoznanje. Odreče se sreči svojih oči — zazre se v zahajajoče sonce. Poslednji vzdih: »O moje ljube, mrtve zvezdice...« in večna tema jo objame. Arceziju zamolči, da ga je videla — in trpko vdana stopa ob njegovi strani na svoj težki križev pot.

Zmračilo se je; ob vodnjaku se je ustavil stari pastir in napaja svojo ljubo ovčko — najdenko.

Izza kulis

V bližnji bodočnosti se nam obeta več prav zanimivih predstav. Narodno čutečemu poslušalstvu bo nedvomno ugajala Foersterjeva opera »Gorenjski slavček«, ki bo povsem na novo zasadena.

Minka bo Polajnarjeva, Franjo Lipušček in še nekdo, ki se bo občinstvu prvič predstavil kot tenorist. Naj povemo, kdo je to? Uršič se piše — tako, zdaj pa nič več o njem. — Mikaven bo naš mojster Betetto v vlogi Štruklja in z umetniško zastavnim spremstvom Banovca v vlogi Rajdla bo nedvomno stopil pred nas mičen par. Pa še nekdo bo povsem nov: Ninon. Še nikdar je niste čuli z odra. Kržetova je, pa radijski poslušalci se že zanimajo zanjo. Novo bo pa tudi glasbeno vodstvo Sama Hubada in režija Emila Freliha. In tako bo »Slavček« s čisto novim perjem gotovo segel vsem v srce.

»Don Juan«, ki je za hip izgubil verjetnost vprizoritve, se je na novo dvgnil in bo v doglednem času že doživel premiero. V osnovni vlogi se nam bo predstavil Boris Popov — in ker so tudi ostale vloge primerno zasedene, utegne biti predstava, ki jo bo dirigiral Neffat, a režijsko dopolnil po zasnutku Primožiča Golovin, resen umetniški dogodek.

Če izdamo, da se že pripravlja tako priljubljena »Manon« s Heybalovo in da je v delu že tudi »Mignon« za tiste, ki jim prija mehak sentiment, in če še dopolnimo, da bo ljubiteljem plesne umetnosti zadostil »Plesni večer«, je s tem nakazano vse živo sedanje snovanje in oblikovanje, ki se z vso vnemo vrši za kulisami. Za bližnjo bodočnost pa vstajajo še čisto novi načrti.

Herausgeber: Die Intendanz des Staats-theaters in Laibach. Vorsteher: Oton Župančič. Schriftleiter: Vilko Ukmar. Druck: Maks Hrovatin. — Alle in Laibach.
Izdajatelj: Uprava Drž. gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Župančič.
Urednik: Vilko Ukmar. Tiskarna Maks Hrovatin. — Vsi v Ljubljani.